

Rørvig

Rørvig Havn ligger på nordsiden af Isefjorden ved Isefjordens udmunding. Isefjordens indsejling fører ind til Nykøbing, Holbæk, Roskilde, Frederikssund og Frederiksværk. Der har siden 1917 været færgeforbindelse mellem Rørvig og Hundested: Foto: Odsherred Lokalarkiv, ca. 1960.

Der har været lodser eller måske snarere kendtmænd længe før det første lodseri blev oprettet. Men der kom mange klager over Isefjordslodsernes lodsning. I 1727 klagede en gruppe søfarende over Isefjordlodsernes ”studsighed, forsømmelighed og ubillighed”. Og klagen blev taget alvorligt i Admiralitetet. I 1728 blev toldkontrolløren, månedskaptajn von der Linde, udnævnt til oberlots. Han skulle føre tilsyn med de lokale lodser. Rørvig Lodseri blev således officielt oprettet i 1728.

I 1803 blev der ansat lodser i Spodsbjerg på den anden side af indsejlingen til Isefjorden. Begrundelsen for, at der også skulle være lodser ved Spodsbjerg var, at Rørviglodserne under visse vindforhold havde vanskeligt ved at nå ud i tide til skibe, der ønskede lods.

Spodsbjerg ligger lidt nord for Hundested. Fyret på nordøstsiden af indsejlingen til Isefjorden hedder Spodsbjerg fyr. Lodserne fra Spodsbjerg måtte dog kun lodse til Rørvig. Samtidig blev det besluttet, at der skulle være en fast lods og en reservelods i Holbæk og en fast lods i Frederikssund.

Begrundelsen var, at lodsning af skibe fra Holbæk og Frederikssund kunne blive forsinket, fordi de skulle vente på lods fra Rørvig. Fra 1911 til 1926 var der ikke fast lods i Holbæk. Der kom dog fast lods i Holbæk igen i 1926.

I 1926 oplyste lods Jens Otto Hald fra Rørvig i Dansk Lodstidende, at lodseriet i Rørvig var foreløbig nedlagt, og at lodsning i Isefjorden derfor skulle varetages af lodseriet i Spodsbjerg.

Lodsoldermandsgården, der ses i baggrunden, er bygget som tolderhus i 1681. Husets navn kommer fra oldermænden, der flyttede ind i gården i 1843. Foto: Odsherred Lokalarkiv, ca. 1955.

Samarbejdet mellem lodserne i Rørvig og Spodsbjerg skete fra 1803 ved signalposter, så man hurtigt kunne give melding om skibe i Kattegat. Ved toldstedet var der en signalstang med et flag, som korresponderede med udkigsposter på Nørrevang, ved Klint og Ebbelykke Bakke, hvorfra man kunne se til Sjællands Odde og Kullen. Der var ligeledes en signalstang ved Spodsbjerg, hvorfra man kunne signalere til Rørvig om skibe, når vejrforholdene ikke tillod Spodsbjerglodserne at sejle et skib i møde.

I 1830 passerede ca. 700 skibe forbi toldstedet i begge retninger. Der var på det tidspunkt seks faste lodser og en reservelods i Rørvig og fire lodser ved Spodsbjerg. Lodsoldermanden var lodsoldermand for alle lodser.

Lodser foran lodshuset ved havnen. Foto: Odsherred Lokalarkiv.

Da lods Jens Otto Hald i 1925 flyttede fra Rørvig Lodseri til Holbæk Lodseri, tog han en lodsbaad fra 1922 med. Den ejes i dag af Holbæk Museum og vedligeholdes af museets skibslaug. Foto: Holbæk Museum.

I 1838 kom der en ny toldlovgivning, som betød, at toldstedet kunne nedlægges. Derfor fik toldstedet navnet Lodsoldermandsgården. Den sidste lodsoldermand i Rørvig, der hed Holst, døde i 1917, men hans enke boede der til sin død i 1940.

I 1845 var der syv faste lodser og en reservelods i Rørvig og fire faste lodser i Spodsbjerg. I 1911 var der tre faste lodser i Rørvig. Som nævnt ovenfor var der fra 1911 til 1926 ikke en lods i Holbæk. Men da Rørvig blev nedlagt, blev lods Jens Otto Hald fra Rørvig flyttet til Holbæk, der så igen fik fast lods.

Der har været en vis konkurrence mellem lodserne fra Rørvig og Spodsbjerg. Af et reglement fra 1835 får man et indblik i lodsernes arbejde. Den lods, der kom først ud til et skib, der ønskede lods, fik ret til at lodse. Det gjaldt dog kun lodsning ind til Rørvig. Skulle skibet længere ind i Isefjorden, havde Rørviglodserne førsteret, og de havde eneret på at lodse fra Rørvig ud i Kattegat.

Hvis lodserne pga. dårligt vejr ikke kunne sejle ud til et skib, der forlangte lods, skulle de via en signalpost i Spodsbjerg give besked til Rørvig, der så sendte en lods ud til det lodssøgende skib. Bestemmelsen vidner om, at Rørviglodserne har haft det bedste materiel, og at Rørvig har været hovedkontor for lodserne i Isefjorden. Modsat tidligere var der nu fast takst for lodsning.

Man betalte efter skibets størrelse, men også for rejsepenge til lodserne. Der kunne ofte være en længere rejse for Rørviglodser, der endte i Holbæk. De skulle først sejles til Hørby, gå over Tuse

Tæt ved færgelejet i Rørvig var rejst en signalmast, hvor lodserne kunne holde udvig. Ved hjælp af signalflag kunne der kommunikeres med skibene og med lodseriet ved Spodsbjerg.

Foto: Odsherred Lokalarkiv, ca 1910.

Næs, sejle fra Kisserup Hage over Lammefjorden til Kongsøre og derefter gå ad lodsstien hjem til Rørvig.

For lodserne i Isefjorden gjaldt det, at når en lods fra en lodsstation lodsede til en anden station, var det stedets lodser, der lodsede. Indtil 1879 havde lodserne foruden den almindelige indtjening også mulighed for de såkaldte prikkepenge, der blev givet for udsættelse og vedligeholdelse af sømærker. Udover lodsning skulle lodserne også deltage i redningsarbejde.

Til lodsoldermandshuset, som staten ejede, hørte 4 tdr. land, have og mark, da huset var bolig for toldkontrolløren, der tillige var oldermænd for lodseriet. Lodserne ønskede i 1804 at overtage huset, men fik følgende svar fra Poul Løwenørn: *“Eders Ansøgning, mine Venner, om at en af Eder maa blive Oldermænd, kan jeg ikke efterkomme, thi I kan jo ikke skrive, ikke modtage og besørge mine Ordre og ikke gjøre Regnskab uden andres hjælp.”*

Først i 1845 blev der ansat en oldermænd uden for Toldvæsenet. Og i 1846 overgik huset til Lods-væsenet. I 1917 dør den sidste lodsoldermand, hvorefter stillingen nedlægges. Herefter flyttes lodsbetjeningen og lods båden til Hundested, hvor DanPilot har en lodsstation i dag. Lodstaksterne for Rørvig Lodseri fremgår af beskrivelsen af Isefjord.

Det lille pittoreske grønmalede lodshus i Rørvigs havn med skiltet Lodshuset vidner i dag om 200 års lodseri ved indsejlingen til Iseffjorden. Bevaringsforeningen for Rørvig Sogn arbejder i dag for at bevare kulturværdierne i Rørvig, herunder Lodshuset. Nedenfor ses et ældre postkort fra 1906 med lodshuset. Fotos: Birger Møllersøe (2020) og Lokalarkivet i Vig (1906).

Skrevet af Danmarks Lodsmuseumsforening

